

Дзюблюк Олександр

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Дія основних глобалізаційних факторів впливу на розвиток вітчизняної економіки загалом і її банківського сектора зокрема визначається дерегулюванням і лібералізацією міжнародного руху капіталу, що зумовлено участю нашої країни у СОТ, а відтак формує нові реалії у функціонуванні фінансової сфери господарства, що зазнає нині активного впливу підвищеного рівня транскордонної мобільності капіталів. Водночас швидке переміщення величезних мас капіталу може мати деструктивні наслідки для економіки унаслідок втечі іноземних і національних капіталів з метою пошуку кращих умов застосування, що по суті стало одним із вагомих чинників розгортання світової фінансової кризи останніх років, рецесії і економічного спаду економік провідних країн світу. В Україні дія зазначених чинників найбільшою мірою торкнулася банківської системи.

Надходження іноземного капіталу у банківський сектор України є об'єктивним наслідком інтеграції вітчизняної економіки у світовий економічний простір. Нині в Україні із 175 банків, що мають ліцензію на здійснення банківських операцій, 53 банки створені за участю іноземного капіталу, причому 20 із них – зі 100%-ю участю. При цьому частка іноземного капіталу у загальній структурі капіталу банківської системи України зросла із 10% у 2004 році до майже 40% у 2010 році. У довгостроковому плані відкриття внутрішнього кредитного ринку для іноземних банків відповідає інтересам нашої країни, позаяк вони можуть сприяти притокові зарубіжного капіталу і інтеграції України в систему міжнародних фінансових відносин, а також виявити позитивний вплив на діяльність банківської системи через механізм загострення конкуренції. Менш визначеними представляються короткострокові наслідки

лібералізації режиму допуску іноземних банків на вітчизняний ринок. Ця невизначеність стосується і можливих масштабів припливу західного банківського капіталу, і основних напрямів їх діяльності. За таких обставин пропри об'єктивність даних тенденцій необхідно визнати наявність істотних проблем, що можуть супроводжувати діяльність банків з іноземним капіталом. А саме:

1. Кредитна політика іноземних банків очевидно орієнтована на розвиток тих галузей і секторів української економіки, що мають порівняно високі прибутки і низькі ризики виробничої діяльності, а також розвиток яких не містить конкурентних загроз на внутрішньому ринку України і зовнішніх ринках для зарубіжних компаній, пов'язаних із відповідними банками. За таких обставин підприємства з нижчим рівнем кредитоспроможності, однак із стратегічним значенням для економічної безпеки України, або будуть позбавлені кредитних ресурсів взагалі або кредитуватимуться на значно жорсткіших умовах, аніж ті, що пропонувались українськими банками. Передусім це стосується галузей металургійної, хімічної та машинобудівної промисловості, що завжди виступали основою економічного зростання України. За таких умов ризики перетворення вітчизняної економіки на сировинний придаток розвинутих країн не видаються такими вже надуманими.

2. Мета банків з іноземним капіталом – підтримувати передусім надмірні обсяги споживчого кредитування фізичних осіб, яке використовується переважно для придбання імпортних товарів, що лише загострює проблему зростання від'ємного сальдо торговельного балансу країни, збільшує рівень доларизації вітчизняної економіки та негативно впливає на внутрішнє виробництво товарів і послуг.

3. Іноземні банки можуть зосередити свою увагу переважно на спекулятивних видах діяльності, де висока швидкість обороту капіталу та отримання прибутку від вкладених коштів. Прикладом може слугувати діяльність іноземних банків в Україні у період другої половини 1990-х років, коли головною метою їх приходу на вітчизняний фінансовий ринок було інвестування коштів у облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Після зниження ставок на ринку ОВДП та скорочення обсягів спекулятивних прибутків від цих операцій такі іноземні банки негайно згорнули свої діяльність на ринку фінансових послуг в Україні.

4. Із забороною валютного кредитування в Україні іноземні банки можуть зіштовхнутися із проблемою обмеження джерел доходів і появи збиткової діяльності унаслідок відсутності альтернативних стратегій інвестування коштів і низького ступеня диверсифікації активів. А за обставин обмеженості доступу до ресурсів на зовнішніх фінансових ринках, навіть у материнських банків, така ситуація може становити загрозу ліквідності і платоспроможності банківського сектора загалом.

Разом з тим слід розуміти, що у подальшому з урахуванням тенденцій глобалізації економічних процесів нерезидентам за будь-яких умов будуть надані ще ширші можливості інвестувати кошти у вітчизняну банківську систему. Тому вже тепер необхідно розробити цілий комплекс важливих обмежувальних умов, яких слід суворо дотримуватись у процесі залучення іноземного капіталу в банківську систему країни. Серед таких заходів доцільно виділити наступні.

По-перше, необхідно за допомогою нормативних актів Національного банку забезпечити недопущення надмірної концентрації іноземного банківського капіталу на одному із сегментів ринку банківських послуг з метою обмеження можливостей його подальшої монополізації, а відтак і відповідного диктату цін на банківські послуги для клієнтів.

По-друге, необхідно забезпечити належний рівень прозорості джерел зовнішнього інвестування коштів у банківську систему, підтверджений міжнародними рейтинговими агентствами із високою репутацією, з метою зниження вірогідності відтоку великих обсягів капіталу в разі посилення спекулятивних тенденцій його руху на міжнародних фінансових ринках.

По-третє, необхідно розробити систему заходів щодо стимулювання не просто притоку коштів у вітчизняну банківську систему, а привнесення іноземним капіталом новітніх технологій ведення банківського бізнесу, нових послуг і продуктів, програмного забезпечення, що на конкурентних засадах заохочувало б вітчизняні банки до підвищення рівня обслуговування власної клієнтури.

За відсутності подібних обмежувальних заходів прихід іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему матиме більшою мірою негативні наслідки та супроводжуватиметься підривом її стабільності і підвищенням вразливості до змін кон'юнктури світового фінансового ринку.